

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Γ΄ Γυμνασίου

Θεματική ενότητα:

Άτομο και κοινωνία

Τίτλος:

«Όπου και να ταξιδέψω η Ελλάδα με πληγώνει»

Συγγραφή: ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΓΕΡΑΚΙΝΗ

Εφαρμογή: ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΤΕΝΤΟΜΑ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2014

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.5. Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Όπου και να ταξιδέψω η Ελλάδα με πληγώνει

Εφαρμογή σεναρίου

Σταυρούλα Τεντόμα

Δημιουργία σεναρίου

Αλεξάνδρα Γερακίνη

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική Λογοτεχνία

Τάξη

Γ΄ Γυμνασίου

Σχολική μονάδα

3^ο Γυμνάσιο Νίκαιας

Χρονολογία

Από 11-2-2014 έως 26-3-2014.

Διδακτική/θεματική ενότητα

Άτομο και κοινωνία

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

12 ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής.

II. Εικονικός χώρος: Wiki.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Οι μαθητές και η εκπαιδευτικός ήταν εξοικειωμένοι με:

- τη μέθοδο της εργασίας σε ομάδες,
- την επικοινωνία, ανταλλαγή απόψεων, εργασία και ανάρτηση αρχείων σε ηλεκτρονικά περιβάλλοντα, όπως είναι το Wiki,
- τη χρήση του επεξεργαστή κειμένου, του λογισμικού δημιουργίας παρουσιάσεων, την πλοήγηση στο διαδίκτυο και γενικότερα χειρίζονταν με άνεση τον Η/Υ.

Προϋποθέσεις υλοποίησης μόνο για τον μαθητή

Οι μαθητές:

- είχαν έρθει σε επαφή με την έννοια της διακειμενικότητας,
- είχαν ασκηθεί στη σύνθεση οπτικών κειμένων,
- γνώριζαν τον τρόπο αξιολόγησης από προηγούμενες δραστηριότητες και είχαν εξοικειωθεί με αυτόν.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για τη σχολική μονάδα:

- διαθέσιμο το εργαστήριο της πληροφορικής,
- ύπαρξη διαδραστικού συστήματος και ηχείων,
- ύπαρξη φορητού Η/Υ, βιντεοπροβολέα και οθόνης.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Αλεξάνδρα Γερακίνη, Όπου και να ταξιδέψω η Ελλάδα με πληγώνει, Νεοελληνική Λογοτεχνία Γ΄ Γυμνασίου, 2013.

Το σενάριο αντλεί

—

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το σενάριο ασχολείται με την κατανόηση του βασανιστικού συναισθήματος της πίκρας και της απογοήτευσης που νιώθει ο Γ. Σεφέρης από τη ζωή του στην ίδια του την πατρίδα, την Ελλάδα.

Η εφαρμογή του σεναρίου στηρίχθηκε στους ακόλουθους άξονες:

- τα παιδιά, μέσω ενός σύγχρονου τραγουδιού, προετοιμάστηκαν για τη μελέτη του ποιήματος του Γιώργου Σεφέρη [«Με τον τρόπο του Γ.Σ.»](#).
- Έπειτα, έγινε μία προσπάθεια να προσεγγίσουν το ποίημα με μία ατομική άσκηση καταγραφής των εικόνων του κειμένου, όπως αυτές αποτυπώνονται στη φαντασία τους από την πρώτη ανάγνωση του ποιήματος. Ακολούθησε ομαδική εργασία επιλογής μίας εικόνας αντιπροσωπευτικής της ατμόσφαιρας του ποιήματος και στη συνέχεια γνωριμία με το ποίημα [«Θεσσαλονίκη, μέρες του 1969 μ.Χ.»](#) του Μανόλη Αναγνωστάκη και προσπάθεια να εντοπίσουν τον τρόπο με τον οποίο αυτό το κείμενο, όπως και το τραγούδι του Γ. Ανδρέου [«Στο μεταξύ η Ελλάδα ταξιδεύει»](#), συνδιαλέγονται με το σεφερικό ποίημα. Οι μαθητές εργάστηκαν τελικά σε ομάδες με διαφορετικά φύλλα εργασίας και μελέτησαν το ποίημα του Σεφέρη από διαφορετικές οπτικές γωνίες. Η δραστηριότητα ολοκληρώθηκε με την παρουσίαση των ομαδικών εργασιών.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

«Η Ελλάδα άλλοτε κάνει περήφανη τους Έλληνες και άλλοτε τους γεμίζει με πίκρα, πόνο και απογοήτευση. Οι ποιητές, με την ευαισθησία που τους διακρίνει, προβάλλουν μέσα από τα ποιήματά τους τόσο την αγάπη τους και την περηφάνια τους για την πατρίδα τους όσο και την απογοήτευσή τους». Αυτήν την απογοήτευση, η οποία συνδυάζεται βέβαια με συγκεκριμένες ιστορικές και κοινωνικοπολιτικές συνθήκες, εκφράζουν τα ποιήματα στα οποία στηρίζεται το συγκεκριμένο σενάριο, σύμφωνα με τη συντάκtriά του.

Η εφαρμογή ακολούθησε το αρχικό σενάριο στις βασικές του γραμμές και διαφοροποιήθηκε από αυτό στο μέτρο της προσαρμογής του στις ταυτότητες των συγκεκριμένων μαθητών. Επειδή το ποίημα κρίθηκε δύσκολο στην προσέγγιση, πριμοδοτήθηκε στην εφαρμογή η ερμηνεία του μέσω οπτικών κειμένων με τα οποία τα παιδιά σήμερα είναι περισσότερα εξοικειωμένα, αφού η εικόνα είναι ενσωματωμένη στην καθημερινότητά τους. Άλλωστε, καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς, τόσο στο μάθημα της Λογοτεχνίας όσο και στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας, καταβλήθηκε προσπάθεια να καλλιεργηθεί η δεξιότητα της αιτιολογημένης επιλογής εικόνων για την παραγωγή πολυτροπικού κειμένου. Η ανάγνωση του ποιήματος μέσω των εικόνων που αναζήτησαν και επέλεξαν οι μαθητές τούς επέτρεψε να ανοίξουν δρόμους επικοινωνίας με το κείμενο, προκάλεσε συζήτηση, ανταλλαγή απόψεων και προβληματισμό σχετικά με την απογοήτευση που βιώνει ο δημιουργός από την κοινωνική κατάσταση, αλλά και σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο μία εικόνα μπορεί να αποδώσει το αίσθημα του ποιητή –θέμα που κέντρισε το ενδιαφέρον τους.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Επιδιώχθηκε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να συνειδητοποιήσουν ότι όλα τα μέλη μίας κοινότητας φέρουν ευθύνη για την καλή ή την κακή λειτουργία της κοινότητας,
- να αντιληφθούν ότι ο ευαίσθητος και σκεπτόμενος άνθρωπος μπορεί να βιώνει μελαγχολία και μοναξιά εξαιτίας μίας νοσηρής κοινωνικής κατάστασης.

Γνώσεις για τη λογοτεχνία

Επιδιώχθηκε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να έρθουν σε επαφή με ένα από τα πιο γνωστά και αξιόλογα δείγματα της ποίησης του Γ. Σεφέρη,

- να σχηματίσουν μια εικόνα για τον κοινωνικό προβληματισμό της ποίησης του Γ. Σεφέρη,
- να γνωρίσουν την εικόνα της πατρίδας μέσα από έργα ποιητών/τραγουδοποιών που ζουν και δημιουργούν σε διαφορετικές εποχές,
- να κατανοήσουν ότι η ποίηση θίγει θέματα επίκαιρα και διαχρονικά.

Γραμματισμοί

Επιδιώχθηκε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να κατανοούν τη συνομιλία μεταξύ ποιητικών κειμένων,
- να αναζητούν και να επιλέγουν φωτογραφίες/εικόνες κατάλληλες για να αποδώσουν το κλίμα ενός ποιήματος,
- να συνεργάζονται και να ανταλλάσσουν απόψεις.

Όσον αφορά στον ψηφιακό γραμματισμό:

- να παράγουν οπτικά κείμενα αξιοποιώντας φωτογραφίες/κολάζ για να ερμηνεύουν ένα ποίημα,
- να αξιοποιούν ως χώρο επικοινωνίας, εργασίας και παρουσίας των εργασιών τους μία ηλεκτρονική πλατφόρμα – το Wiki της τάξης τους.

Διδακτικές πρακτικές

Το σενάριο εφαρμόστηκε σε ένα τμήμα της Γ΄ Γυμνασίου με παιδιά εκπαιδευμένα σε εφαρμογές σεναρίων και με εμπειρία στο Wiki, αλλά με βασικές ελλείψεις ιστορικών γνώσεων και περιορισμένο ενδιαφέρον για κοινωνικό προβληματισμό. Γνώριζα πριν την εφαρμογή του σεναρίου ότι η προσέγγιση του ποιήματος του Γιώργου Σεφέρη [«Με τον τρόπο του Γ.Σ»](#) θα ήταν μία δύσκολη διαδικασία για τον μέσο όρο των μαθητών/τριών του τμήματος. Για αυτόν τον λόγο έκανα αλλαγές και απλοποιήσεις αρκετές, περιόρισα και τροποποίησα τους στόχους του αρχικού σεναρίου επιζητώντας να το προσαρμόσω στα μέτρα των μαθητών του τμήματος. Έδωσα προτεραιότητα σε στόχους στους οποίους, κατά τη γνώμη μου, θα μπορούσαν να ανταποκριθούν, όπως για παράδειγμα στην αιτιολογημένη επιλογή εικόνας η οποία

θα απέδιδε την ατμόσφαιρα του ποιήματος. Έγιναν επίσης παρεκκλίσεις από το αρχικό σενάριο, οι οποίες υπαγορεύτηκαν είτε από επιλογές της πλειονότητας των μαθητών ή λόγω τεχνικών προβλημάτων. Κάποια από αυτά προκάλεσαν καθυστερήσεις στη διεξαγωγή του μαθήματος. Το σενάριο εφαρμόστηκε κατά το ήμισυ στο εργαστήριο της πληροφορικής, το οποίο είχαμε την τύχη να βρίσκουμε ελεύθερο, και στην αίθουσα του τμήματος, η οποία όμως δεν έχει πρόσβαση στο διαδίκτυο. Για τις ανάγκες της εφαρμογής ζητούσα από συναδέλφους να μου παραχωρήσουν αίθουσες με διαδραστικό πίνακα.

Εφάρμοσα ομαδοσυνεργατική μέθοδο διδασκαλίας σε μεγάλη κλίμακα επιδιώκοντας την προώθηση της συνεργασίας ανάμεσα στα παιδιά, αλλά και την αυτενέργεια και την ανάληψη πρωτοβουλιών από τους μαθητές. Η παρουσία μου στις δραστηριότητες αυτές είχε συμβουλευτικό χαρακτήρα. Εφάρμοσα μετωπική διδασκαλία, όποτε έκρινα απαραίτητο να δοθούν κάποιες πληροφορίες στην ολομέλεια. Κράτησα την ίδια σύνθεση των ομάδων, όπως είχαν διαμορφωθεί από την αρχή της σχολικής χρονιάς, γιατί είχαν μάθει τα μέλη να συνεργάζονται μεταξύ τους και είχαμε εξοικονόμηση χρόνου. Έγιναν περιορισμένες μετακινήσεις στις περιπτώσεις κατά τις οποίες είχαν παρατηρηθεί δυσαρμονίες. Εφαρμόστηκαν επίσης σύντομες ασκήσεις σε ζεύγη ανά θρανίο, οι οποίες προσφέρονταν για συνεργασία, αλλά επειδή ήταν μικρής έκτασης δεν ήταν απαραίτητη η απασχόληση της ομάδας για την επίλυσή τους.

Το τμήμα ενημερωνόταν σχετικά με τις δραστηριότητες που θα ακολουθούσαν στο Wiki, καθώς εκεί σημειώνονταν και επιπλέον υλικό ή χρήσιμοι υπερδεσμοί, αφού τα παιδιά το επισκέπτονταν τακτικά και γνώριζαν ότι επικοινωνούμε μέσω της πλατφόρμας για διευκρινίσεις, απορίες, πληροφορίες, σχόλια. Τέλος, εφαρμόστηκε τόσο ετεροαξιολόγηση όσο και αυτοαξιολόγηση.¹

¹ Βλ. παρακάτω την Αξιολόγηση Β΄ και Γ΄ φάσης, σ. 26.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Το συγκεκριμένο ποίημα του Γ. Σεφέρη επιλέχθηκε διότι θίγει ένα θέμα διαχρονικό και επίκαιρο, ένα θέμα που απασχολεί τόσο τους μεγαλύτερους όσο και τους νεότερους: το θέμα της πατρίδας και με ποιο τρόπο αυτή προβάλλεται μέσα από την κριτική και διεισδυτική ματιά ενός ποιητή.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Η εφαρμογή του σεναρίου εντάχθηκε στη θεματική ενότητα «Άτομο και κοινωνία» σύμφωνα με τα [συμπληρωματικά προς τα ισχύοντα προγράμματα σπουδών](#) τα οποία ακολουθούνται στα πιλοτικά Γυμνάσια.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Στο σενάριο αξιοποιήθηκε η αναζήτηση σε διαδικτυακές πηγές. Οι μαθητές με πρωτοβουλία δική τους αξιοποίησαν το ηλεκτρονικό περιβάλλον [Pizap](#) για τη σύνθεση κολάζ με σκοπό να ερμηνεύσουν την ατμόσφαιρα του ποιήματος μέσω εικόνων και λογισμικό παρουσίασης για να παρουσιάσουν ορισμένες από τις εργασίες τους.

Τέλος, χρησιμοποιήθηκε η ηλεκτρονική πλατφόρμα Wiki, επειδή ωθεί τους μαθητές στην ενεργή συμμετοχή τους στις δραστηριότητες, στην ανταλλαγή απόψεων σε εξωδιδασκτικό χρόνο και στον σχολιασμό των εργασιών των συμμαθητών τους, ο οποίος λειτουργεί επικοινωνιακά. Μετά τον σχολιασμό παρατηρήθηκε βελτίωση των εργασιών στις περισσότερες ομάδες.

Κείμενα

Δογοτεχνικά κείμενα σχολικών εγχειριδίων

ΚΝΑ Γ' Γυμνασίου:

Γιώργος Σεφέρης, «[Με τον τρόπο του Γ.Σ](#)»

ΚΝΑ Γ' Λυκείου

Μανόλης Αναγνωστάκης, «[Θεσσαλονίκη, μέρες του 1969 μ.Χ.](#)»

Υποστηρικτικό υλικό

Βίντεο

[Γιώργος Σεφέρης](#) (Πηγή: Υπερκινητικός δάσκαλος)

Τραγούδια

[«Στο μεταξύ η Ελλάδα ταξιδεύει»](#), από τον δίσκο «*Η πόλη που ονειρεύτηκα*» στίχοι, μουσική Γιώργος Ανδρέου, ερμηνεία Ελένη Βιτάλη, Sony-Ακτή 1991

Ιστοσελίδες

Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού: [Η Ελλάδα 1923-1945](#)

EΚΕΒΙ: [αυτοσχόλια Γ. Σεφέρη](#)

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Α΄ Φάση (Πριν την ανάγνωση)

1^η ώρα

Είχα ενημερώσει τα παιδιά από την προηγούμενη διδακτική ώρα ότι θα επιχειρούσαμε το επόμενο διάστημα να έρθουμε σε επαφή με ένα πολύ γνωστό ποίημα του Γιώργου Σεφέρη, το οποίο βρίσκεται στο βιβλίο. Φυσικά γνώριζαν τον ποιητή, γιατί «έχει πάρει βραβείο Νόμπελ», όπως μου είπαν, «αυτός και ο Ελύτης». Εφόσον το ποίημα είναι πολύ γνωστό, είπαμε ότι έχει επηρεάσει και άλλους δημιουργούς.

Ανέφερα ότι ο πιο γνωστός στίχος του ποιήματος είναι «Όπου και να ταξιδέψω η Ελλάδα με πληγώνει» και ότι θα μπορούσε αυτός να γίνει ο τίτλος της δράσης μας. Έγραψα στον πίνακα τον τίτλο του σεναρίου λέγοντας ότι επιδιώκουμε να δούμε μέσα από τη δράση πόσο η Ελλάδα πληγώνει τον ποιητή και κατά πόσο πληγώνει εμάς σήμερα. Εξήγησα ότι για αυτό και η καινούργια σελίδα στην ηλεκτρονική μας πλατφόρμα πήρε το όνομα από τον μισό στίχο, «Η Ελλάδα με πληγώνει» μαζί με ένα ερωτηματικό. Απέφυγα να μιλήσω περισσότερο για τον κοινωνικό προβληματισμό

του ποιήματος για να μην προδιαθέσω τα παιδιά αρνητικά. Σχεδιάζα να θίξω το θέμα κατά τη διάρκεια της Α΄ φάσης.

Ξεκίνησα την εφαρμογή του σεναρίου σε αίθουσα με σύστημα διαδραστικού πίνακα. Επέλεξα για αρχή την ακρόαση του τραγουδιού του Γιώργου Ανδρέου [«Στο μεταξύ η Ελλάδα ταξιδεύει»](#), επειδή το τραγούδι ως είδος πιο οικείο στους μαθητές θα προετοιμάζε το έδαφος για να φτάσουμε στο ποίημα του Γιώργου Σεφέρη. Προτίμησα την ερμηνεία της Ελένης Βιτάλη, επειδή είναι τραγουδίστρια γνωστή στα παιδιά και θα αντιμετώπιζαν το τραγούδι θετικά.

Από την προηγούμενη είχα συνεννοηθεί με έναν μαθητή του τμήματος να φέρει τα ηχεία του, όπως είχε κάνει και άλλη φορά στην τάξη. Όμως ο μαθητής δεν ήρθε την πρώτη ώρα που είχαμε μάθημα ούτε με ειδοποίησε για να αναζητήσω άλλα ηχεία. Έστειλα δύο μαθητές στο γραφείο να φέρουν ηχεία, αλλά αυτά που βρήκαν δε λειτουργούσαν καλά με αποτέλεσμα να ακούσουμε το τραγούδι με δυσκολία από τον Η/Υ, ενώ συγχρόνως πρόβαλα τους στίχους του τραγουδιού στον διαδραστικό πίνακα. Επειδή η ποιότητα του ήχου δεν ήταν καλή, απέφυγα να ρωτήσω πώς τους φάνηκε το τραγούδι, αλλά ζήτησα στη συνέχεια από τα παιδιά, όπως κάθονταν σε ζευγάρια στα θρανία, να απαντήσουν σε τρεις ερωτήσεις κατανόησης του κειμένου –οι οποίες ακολουθούσαν τους στίχους στον διαδραστικό– αφού εντόπιζαν τα σχετικά σημεία. (Δεν έδωσα φωτοτυπημένες τις ερωτήσεις για λόγους οικονομίας.)

- Ποια προβλήματα της Ελλάδας παρουσιάζονται μέσα από το τραγούδι του Γιώργου Ανδρέου;
- Πώς αισθάνεται ο δημιουργός του τραγουδιού για την κατάσταση της χώρας του;
- Ποιους θεωρεί υπεύθυνους για αυτήν την κατάσταση;

Τα παιδιά άρχισαν να επεξεργάζονται τις ερωτήσεις, ενώ ζητούσαν τη βοήθειά μου, γιατί σε κάποιους στίχους δυσκολεύονταν να εντοπίσουν προβλήματα ή δεν συμφωνούσαν τα μέλη των ζευγαριών για τα προβλήματα που αναφέρονταν. Ο χρόνος δεν έφτασε για να διαβαστούν οι απαντήσεις στην ολομέλεια, οπότε ζήτησα

από τα παιδιά να τις αναρτήσουν στο Wiki, στη σελίδα τη σχετική με τον τίτλο του σεναρίου για να κερδίσουμε χρόνο. Ως εργασία για την επόμενη φορά πρότεινα να αναζητήσουν στο διαδίκτυο τραγούδια με παρόμοιο θέμα και να τα ανεβάσουν στο Wiki με θερμό υπερδυσμό, προκειμένου να τα ακούσουν οι συμμαθητές τους εκτός διδακτικού χρόνου. Η αναστάτωση που προκλήθηκε στην αρχή της διδακτικής ώρας δε μου επέτρεψε να πω δύο λόγια για τους στόχους του σεναρίου. Η ενημέρωση σχετικά με το σενάριο και με τις δραστηριότητες που θα ακολουθούσαν έγινε στο Wiki.

Ανήρτησαν τις απαντήσεις τους στην πλατφόρμα τα οκτώ από τα ζευγάρια που εργάστηκαν στο μάθημα και βρήκαν συνολικά (συμπεριλαμβανομένων και όσων ανήρτησαν μετά το τέλος της Α' φάσης) εννέα ομόθεμα τραγούδια.

Αρκετά παιδιά διατύπωναν απορίες για τις εργασίες στη σελίδα του σεναρίου στο Wiki και άρχισε να αναπτύσσεται ένας διάλογος ανάμεσά τους σχετικά με τα τραγούδια που είχαν αναρτήσει. Άλλωστε, η επικοινωνία σχετικά με τις δραστηριότητες σε εξωδιδακτικό χρόνο ήταν ένας στόχος τον οποίο είχα επιδιώξει από την αρχή της σχολικής χρονιάς και τα παιδιά, καθώς είχαν εκπαιδευτεί, δε χρειαζόνταν δική μου παρότρυνση. Μάλιστα, μία μαθήτρια αναζήτησε περισσότερα στοιχεία στο διαδίκτυο για το τραγούδι του Γιώργου Ανδρέου, βρήκε μία συνέντευξη του δημιουργού για το συγκεκριμένο τραγούδι σε [ηλεκτρονικό περιοδικό](#) και ανήρτησε τον σχετικό υπερδυσμό για να τη διαβάσουν και οι άλλοι.

2^η ώρα

Επειδή έκρινα ότι η συνέντευξη έπρεπε να διαβαστεί από όλους τους μαθητές και να τη σχολιάσουμε στην ολομέλεια, καθώς φώτιζε πολλά στοιχεία του τραγουδιού, την αντέγραψα και την πρόβαλα στην τάξη με Η/Υ, βιντεοπροβολέα και οθόνη. Διάβασαν τα παιδιά τη συνέντευξη μέσα από την οποία προέκυπταν και οι απαντήσεις στις ερωτήσεις που είχα δώσει, οπότε εύκολα πλέον προσέγγισαν το τραγούδι και τον προβληματισμό του δημιουργού. Συζητήθηκαν οι λόγοι οι οποίοι προξένησαν θλίψη στον δημιουργό του τραγουδιού και αναφέρθηκε ότι υποφέρει για την κατάντια της

πατρίδας του εξαιτίας της αδιαφορίας των πολιτών. Συμμετείχαν όμως λίγοι στη συζήτηση και αυτοί όχι πολύ ζωντανά. Καταλάβαινα ότι το θέμα με το οποίο είχαμε ξεκινήσει να ασχολούμαστε δεν ήταν ευχάριστο. Ωστόσο, μερικά παιδιά, μετά το μάθημα αυτό, ανέβασαν ομόθεμα τραγούδια στο Wiki. Είχα ήδη ανεβάσει στο Wiki λίγα λόγια για το νέο σενάριο. Γνώριζαν ότι στη Β΄ φάση θα μας απασχολούσε το ποίημα [«Με τον τρόπο του Γ.Σ.»](#) του Γιώργου Σεφέρη –πρότεινα να διαβάσουν το ποίημα στο σπίτι. Γνώριζαν, επίσης, ότι παράλληλα θα μελετούσαν και το ποίημα [«Θεσσαλονίκη, μέρες του 1969 μ.Χ.»](#) του Μανόλη Αναγνωστάκη.

Κάποιοι, βέβαια, είχαν αρχίσει να θεωρούν το θέμα έξω από τα ενδιαφέροντά τους και επιδίωκαν τη διάσπαση της προσοχής των συμμαθητών τους. Η καθυστέρηση που προκλήθηκε από τις παρατηρήσεις δε μας επέτρεψε να διαβάσουμε το ποίημα του Σεφέρη αυτήν τη διδακτική ώρα.

Στόχος μου ήταν να συγκρίνουμε το ποίημα του Σεφέρη με τους στίχους του Ανδρέου και να εντοπίσουμε τα σημεία στα οποία τα δύο κείμενα συνομιλούν. Ο χρόνος έφτασε μόνο, έπειτα από μία σιωπηρή ανάγνωση, για να εντοπίσουν ότι ο τίτλος του τραγουδιού αναφέρεται στο ποίημα του Σεφέρη. Ενημέρωσα ότι θα διαβάζαμε την επόμενη φορά το ποίημα του Σεφέρη. Ζήτησα από όσους δεν είχαν τακτοποιήσει τις υποχρεώσεις τους στο Wiki να το πράξουν μέχρι το επόμενο μάθημα και δεν έδωσα άλλη εργασία ώστε να ανταποκριθούν.

Αξιολόγηση

Αξιολογήθηκε η συμμετοχή των μαθητών στη δραστηριότητα τόσο στην τάξη ατομικά και στο πλαίσιο της άσκησης που έγινε σε ζευγάρια, όσο και στην ηλεκτρονική πλατφόρμα.

Β΄ φάση (ανάγνωση)

3^η ώρα

Ετοιμάστηκα για την ανάγνωση του ποιήματος του Γιώργου Σεφέρη [«Με τον τρόπο του Γ.Σ.»](#) και ενημέρωσα τα παιδιά να προσέχουν κατά την ανάγνωση τις εικόνες που

θα σχηματίζονταν στο μυαλό τους, διότι θα ακολουθούσε σχετική άσκηση. Μόλις τελείωσε η ανάγνωση, κάλεσα τα παιδιά ατομικά να σημειώσουν τις εικόνες που τους γέννησε το ποίημα και να γράψουν στο τετράδιό τους ποιες λέξεις τις προκάλεσαν. Επιδίωξα με αυτήν την άσκηση να αναπτύξουν μία πρώτη επαφή με το κείμενο μακριά από το άγχος της ερμηνείας και της ανάλυσης. Συγκέντρωσα τα γραπτά τους και διάβασα στην ολομέλεια τις προσεγγίσεις τους. Πράγματι, η ανάγνωση τούς προξένησε ένα ενδιαφέρον το οποίο δεν περίμενα και, μάλιστα, ανταποκρίθηκαν θετικά και μαθητές οι οποίοι συνήθως δυσκολεύονται να παρακολουθήσουν. Μετά την ανάγνωση των γραπτών τους συμφώνησε η ολομέλεια ότι οι περισσότεροι είδαν: «έναν άνθρωπο να μιλάει», «εικόνες σκοτεινές», «ανηφόρα», «ένα νησί», «ένα βουνό», «ανθρώπους στενοχωρημένους», «αδιάφορους», «θάλασσα», «φουρτούνα», «καράβι σε λιμάνι», «παγωτό», «όλα στάσιμα». Από αυτήν την πρώτη επαφή είπαν ότι υπάρχει μελαγχολία στο κείμενο, ότι η ατμόσφαιρα είναι βαριά.

Ανακοίνωσα ότι στην επόμενη συνάντηση στο εργαστήριο της πληροφορικής θα επιχειρούσαν ως ομαδική δραστηριότητα να επιλέξουν μία εικόνα από όσες φαντάστηκαν ως αντιπροσωπευτική της ατμόσφαιρας του ποιήματος. Η ερώτηση μίας μαθήτριας σχετικά με το όνομα του караβιού στον τελευταίο στίχο μου έδωσε την ευκαιρία να δώσω λίγες πληροφορίες για το ιστορικό πλαίσιο στο οποίο γεννήθηκε το ποίημα –υπήρχαν σχετικοί υπερδεσμοί και στο Wiki, αλλά τα παιδιά δεν τους επισκέφτηκαν, ώστε να αρχίσουν να αντιλαμβάνονται γιατί η ατμόσφαιρα είναι βαριά όπως ανέφεραν. Αξιοποιήσαμε και το βιβλίο της Ιστορίας το οποίο είχαν μαζί τους, επειδή εκείνη την ημέρα είχαν το μάθημα στο πρόγραμμά τους. Αναζήτησαν στο βιβλίο και βρήκαν πληροφορίες για τη δικτατορία της 4^{ης} Αυγούστου του 1936. Αντιλήφθηκαν ότι το όνομα του караβιού στον τελευταίο στίχο παραπέμπει στην αγωνία του ποιητή για τη συμφορά που ερχόταν στην Ελλάδα. Το κουδούνι δε μας επέτρεψε να πούμε περισσότερα, ούτε επιθυμούσα να επιμείνω σε ιστορικά στοιχεία, επειδή γνώριζα ότι δεν αγαπούσαν οι περισσότεροι την ιστορία και δεν ήθελα να προκαλέσω την αρνητική αντίδρασή τους.

4^η ώρα

Συναντηθήκαμε στο εργαστήριο της πληροφορικής. Μετά την πρώτη θετική επαφή με το ποίημα, επιδίωξα οι μαθητές να το προσεγγίσουν πλέον σε ομάδες, για να το ερμηνεύσουν συνοδεύοντάς το με μία μόνο εικόνα την οποία θα αναζητούσαν στο διαδίκτυο. Στο φύλλο εργασίας προτεινόταν να επιλέξουν εικόνα η οποία να μεταφέρει την ατμόσφαιρα του ποιήματος του Γιώργου Σεφέρη.

Είχα αναρτήσει το [α' φύλλο εργασίας](#) στη σχετική με το σενάριο σελίδα στο Wiki και κάθε ομάδα θα επεξεργαζόταν τη δραστηριότητα στη σελίδα της, στην οποία δεν έχουν πρόσβαση οι άλλες ομάδες και λειτουργεί ως χώρος εργασίας. Στόχος μου ήταν να εξασκηθούν στην αναζήτηση και επιλογή εικόνων οι οποίες δε θα περιέγραφαν μόνο το ποίημα, αλλά το ερμήνευαν. Αν και επέμεινα να επιλέξουν μόνο μία εικόνα, με στόχο να γίνει συζήτηση ανάμεσα στα μέλη κάθε ομάδας σχετικά με το κλίμα του ποιήματος, η οποία θα τους οδηγούσε, όπως πίστευα, να εμβαθύνουν στο θέμα και να προσεγγίσουν την κοινωνική κατάσταση, δεν ήταν εύκολο να καταλήξουν.

Οι τρεις από τις πέντε ομάδες αποφάσισαν να αξιοποιήσουν ένα ηλεκτρονικό περιβάλλον επεξεργασίας φωτογραφιών, το [Pizap](#), το οποίο γνώριζαν αρκετά και να δημιουργήσουν κολάζ. Παρουσιάστηκαν κάποια προβλήματα στη συνεννόηση σε μία ομάδα η οποία μοιράστηκε στα δύο καταθέτοντας δύο διαφορετικές εργασίες, μία με κολάζ και μία εργασία με μία μόνο φωτογραφία. Οι εργασίες προχωρούσαν αρκετά καλά ώστε επέλεξα να μη διακόψουμε την πορεία τους για να παρουσιαστούν, αλλά να τις δούμε στο τέλος της δραστηριότητας, ξεκινώντας μάλιστα από τις τελευταίες και βαδίζοντας προς τις αρχικές, καθώς με αυτόν τον τρόπο θα παρακολουθούσαμε συγχρόνως και την πορεία που έκαναν οι ομάδες και την πρόοδό τους.

5^η ώρα

Επειδή είχε γίνει λόγος στη διάρκεια της σχολικής χρονιάς για τη διακειμενικότητα, θεώρησα ότι είχε έρθει η κατάλληλη ώρα να εξετάσουμε το ποίημα του Μανόλη Αναγνωστάκη [«Θεσσαλονίκη, μέρες του 1969 μ. Χ.»](#), ώστε τα παιδιά να

κατανοήσουν τη συνομιλία μεταξύ ποιητικών κειμένων και να εντοπίσουν ομοιότητες ανάμεσα στα δύο ποιήματα, αλλά και με το τραγούδι του Γιώργου Ανδρέου με το οποίο δεν είχαμε καταφέρει να κάνουμε τη σύγκριση ικανοποιητικά.

Βρισκόμασταν στην αίθουσα διδασκαλίας, όπου μοίρασα σε φωτοτυπίες το κείμενο και ζήτησα από τα παιδιά να αναφέρουν αν γνώριζαν τον ποιητή και την ποιητική συλλογή από την οποία προέρχεται το ποίημα. Θυμήθηκα μάλλον εύκολα τον ποιητή, αφού είχαμε ασχοληθεί με το ποίημα «Στο παιδί μου» το οποίο ανθολογείται στο σχολικό βιβλίο, αλλά δεν εντόπισαν εύκολα ότι βρίσκονται και τα δύο στην ίδια ποιητική συλλογή. Ανέλαβε ένα παιδί την ανάγνωση του εισαγωγικού σημειώματος και στη συνέχεια διάβασα το κείμενο. Κάλεσα τους μαθητές να αναφέρουν αν εντόπισαν ομοιότητες με το ποίημα του Γιώργου Σεφέρη. Μου είπαν εύκολα ότι υπάρχει διακειμενικότητα, εντόπισαν την αναφορά στον στίχο του Σεφέρη και στον ίδιο τον Ποιητή.

Όταν ήρθε η ώρα να γίνει λόγος για την ιστορική πραγματικότητα του κειμένου, ρώτησα ποια φαίνεται να είναι η διάθεση του ποιητικού υποκειμένου και αν η ατμόσφαιρα που επικρατεί στο ποίημα συγκρίνεται με την ατμόσφαιρα στο ποίημα του Σεφέρη. Είχαμε συζητήσει σε παλαιότερο μάθημα, με την ευκαιρία της διδασκαλίας του ποιήματος «Στο παιδί μου», για τις ιστορικές συνθήκες της εποχής, ειδικά για τη στρατιωτική δικτατορία και θεώρησα ότι θα μπορούσαν να εντοπίσουν κοινά σημεία. Συνειδητοποίησα όμως σύντομα πως οι περισσότεροι δεν είχαν αντιληφθεί ότι οι δύο ποιητές δημιουργούν σε διαφορετικές ιστορικές περιόδους, τις οποίες ωστόσο βάραιναν δύο διαφορετικές δικτατορίες. Έκρινα ότι έπρεπε να αφιερώσω λίγα λεπτά για να καταλάβουν ότι πρόκειται για διαφορετικό ιστορικό πλαίσιο, το οποίο όμως γεννάει κείμενα τα οποία συνομιλούν, αν και τα χωρίζουν χρόνια. Άλλωστε, ένας στόχος της προσπάθειάς μου ήταν να γνωρίσουν την εικόνα της πατρίδας μέσα από έργα ποιητών που ζουν και δημιουργούν σε διαφορετικές εποχές, αξιοποιώντας και το τραγούδι του Γιώργου Ανδρέου.

Σημείωσα στον πίνακα τη διαφορετική χρονική στιγμή στην οποία ζει και λειτουργεί ο κάθε δημιουργός και συμπληρώσαμε σε στήλες το αίσθημα που βασανίζει τους δημιουργούς εξαιτίας της κοινωνικής κατάστασης. Εντόπισαν κοινά στις συμπεριφορές των ανθρώπων και στην απογοήτευση των ποιητικών υποκειμένων για την «κατάντια» της Ελλάδας· όμως, αρκετά παιδιά είχαν αρχίσει να μη συμμετέχουν, γιατί μάλλον είχα ξεπεράσει το όριο των ενδιαφερόντων τους και είχα φορτώσει το μάθημα περισσότερο από όσο μπορούσε να αντέξει ο μέσος όρος των μαθητών.

Η ώρα πλησίαζε στο τέλος της και ως εργασία για το σπίτι ζήτησα να γράψουν στο Wiki *ποια εντύπωση τούς προκάλεσε το ποίημα του Αναγνωστάκη*, ελπίζοντας να αναπτυχθεί κάποιος διάλογος μεταξύ τους στην πλατφόρμα, όπως συνέβαινε και άλλες φορές χωρίς τη δική μου προτροπή. Ανταποκρίθηκαν λίγοι στην άσκηση. Ενημέρωσα τα παιδιά μέσω της κεντρικής σελίδας του σεναρίου στο Wiki ότι θα κάναμε μία ακόμη δραστηριότητα σε ομάδες. Θα αναλαμβάναμε ρόλους και θα εκτελούσαμε αποστολές προσπαθώντας να πλησιάσουμε το βασικό ποίημα.

6^η ώρα

Συναντηθήκαμε στο εργαστήριο της πληροφορικής. Οι μαθητές πήραν θέση μπροστά στους υπολογιστές και άνοιξαν σύμφωνα με τις οδηγίες μου το Wiki –κάθε ομάδα τη σελίδα της στην οποία είχα αναρτήσει τις αποστολές τους. Επειδή οι ευκαιρίες χρήσης του εργαστηρίου της πληροφορικής ήταν περιορισμένες, θα έπρεπε οι ομάδες να αξιοποιήσουν και εξωδιδασκτικό χρόνο και να συνεχίσουν την εργασία ασύγχρονα στο Wiki.

Ακολούθησα το αρχικό σενάριο, αλλά περιόρισα τους ρόλους και τα ζητούμενα των αποστολών προσαρμόζοντας κατά το δυνατόν τις δραστηριότητες στις ταυτότητες των μαθητών μου. Γνώριζα ότι πάλι θα δυσκολεύονταν με τα ζητούμενα των φύλλων εργασίας, ωστόσο, επιχείρησα να τους δώσω την ευκαιρία να αναμετρηθούν με μία άσκηση πιο απαιτητική από αυτές στις οποίες αντεπεξέρχονται με άνεση και συγχρόνως, να παρακολουθήσω και να αξιολογήσω τις δυνατότητες και

συμπεριφορές των μελών κάθε ομάδας. Λειτουργήσαν οι υπάρχουσες πέντε ομάδες αναλαμβάνοντας να γίνουν βιογράφοι, ιστορικοί, κοινωνιολόγοι, ψυχολόγοι και περιηγητές, με σκοπό να μελετήσουν από διαφορετικές οπτικές το κεντρικό ποίημα του Γ. Σεφέρη, μέσα από διαφορετικές δραστηριότητες στα [φύλλα εργασίας](#).

Οι βιογράφοι είχαν ως αποστολή τους, αφού παρακολουθούσαν ένα σύντομο [βίντεο](#) (τα δώδεκα πρώτα λεπτά) για τον Γ. Σεφέρη (από τον Υπερκινητικό δάσκαλο), να καταγράψουν στη σελίδα τους στο Wiki στοιχεία από τη ζωή και το έργο του με την οδηγία να αναφερθούν στην πατρίδα του, στα μέρη στα οποία έζησε, στις σπουδές του, στο επάγγελμά του και στην ποίηση και να δώσουν έμφαση στα γεγονότα της δεκαετίας 1930-1940 στην οποία ανήκει χρονικά το ποίημα. Οι βιογράφοι θα μπορούσαν να αναζητήσουν και φωτογραφικό υλικό στο διαδίκτυο.

Οι ιστορικοί είχαν ως αποστολή τους να αναζητήσουν πληροφορίες για το ιστορικό πλαίσιο του ποιήματος στον ιστότοπο του [Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού](#) και να συνδέσουν το ποίημα του Γ. Σεφέρη με τα ιστορικά γεγονότα της εποχής. Για τη διεκπεραίωση της αποστολής δόθηκαν βοηθητικά δύο ερωτήσεις/οδηγίες: 1. αφού αναζητήσουν το ιστορικό πλαίσιο του ποιήματος να απαντήσουν αιτιολογημένα αν το πλαίσιο αυτό διαμορφώνει και επηρεάζει το έργο του Γ. Σεφέρη και 2. να εντοπίσουν ποια στοιχεία του ποιήματος συνδέονται με τα ιστορικά γεγονότα της εποχής εκείνης.

Οι κοινωνιολόγοι είχαν ως αποστολή τους να εντοπίσουν στο ποίημα τα κοινωνικά προβλήματα της εποχής, να αναζητήσουν πληροφορίες για την κοινωνική κατάσταση στον [Ιστότοπο του ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού](#) και να συγκρίνουν την κοινωνική κατάσταση του τότε με την κοινωνική κατάσταση του τώρα. Ως βοηθό στο έργο τους είχαν δύο ερωτήσεις/οδηγίες: 1. να βρουν ποια εικόνα παρουσιάζει η ελληνική κοινωνία το καλοκαίρι του 1936, εντοπίζοντας και τους σχετικούς στίχους από το ποίημα και 2. πώς συμπεριφέρονται οι Έλληνες στο ποίημα του Γ. Σεφέρη, ποιες συνέπειες έχει η στάση τους αυτή, ποιους κινδύνους εγκυμονεί και με ποιον τρόπο τους αντιμετωπίζει ο ποιητής.

Οι ψυχολόγοι είχαν ως αποστολή τους να διεισδύσουν στην ψυχή του ποιητή, να βρουν όλα όσα την πληγώνουν, να εντοπίσουν τα αντίστοιχα χωρία στο ποίημα, να μελετήσουν τα αυτοσχόλια από το ημερολόγιο του Γ. Σεφέρη και να τα συγκρίνουν με το ποίημα που μελετούν. Ως βοηθό στο έργο τους είχαν τρεις ερωτήσεις/οδηγίες: 1. να εντοπίσουν στο ποίημα αν υπάρχει κάτι που φοβίζει και προβληματίζει τον ποιητή, 2. να προβληματιστούν αν το ποίημα φανερώνει με τον τίτλο του μια πρόθεση του Σεφέρη να κάνει κάποια αυτοκριτική και 3. αξιοποιώντας τα αυτοσχόλια από το ημερολόγιο του Γ. Σεφέρη, να γράψουν αν, κατά τη γνώμη τους, είναι αποκλειστικά προσωπικές οι σκέψεις του ποιητή ή εκφράζουν κάτι πιο συλλογικό.

Οι περιηγητές είχαν ως αποστολή τους να αναζητήσουν σύντομες πληροφορίες και οπτικό υλικό για τις περιοχές της Ελλάδας που αναφέρει ο ποιητής και να χρωματίσουν με διαφορετικά χρώματα τις περιοχές που προκαλούν θετικά συναισθήματα και αυτές που προκαλούν αρνητικά συναισθήματα στον ποιητή. Την αποστολή συνόδευαν βοηθητικά δύο ερωτήσεις/οδηγίες: 1. με ποιον τρόπο ο ποιητής (παρουσίαση, περιγραφή, σύγκριση, αντίθεση) παρουσιάζει τη σχέση ανάμεσα στο παρελθόν και στο παρόν της Ελλάδας και 2. ποιες είναι οι περιοχές της Ελλάδας για τις οποίες ο ποιητής νιώθει περηφάνια και ποιες είναι αυτές για τις οποίες νιώθει θλίψη και απογοήτευση.

Οι ομάδες άρχισαν να συζητούν τα ζητούμενα των φύλλων εργασίας. Καθυστερήσεις παρατηρήθηκαν στην ομάδα των βιογράφων, γιατί κάποια από τα μέλη της ομάδας δεν άκουγαν καλά τον ήχο από το βίντεο και χρειάστηκε να αλλάξουν σταθμό εργασίας. Και στη συνέχεια, όμως, δεν μπορούσαν να συγκεντρωθούν, γιατί δύο από τα μέλη αστειεύονταν –δεν τους ενδιέφερε το θέμα της συνολικής δραστηριότητας ή το έβρισκαν δύσκολο– και δεν επέτρεπαν στους υπόλοιπους να εργαστούν. Οι ομάδες των ιστορικών και των κοινωνιολόγων ζήτησαν τη βοήθειά μου κυρίως ως προς την επιλογή πληροφοριών από τον ιστότοπο του ΙΜΕ. Σε όλη τη διάρκεια της διδακτικής ώρας παρακολουθούσα διακριτικά την

πορεία των εργασιών. Συμφωνήσαμε ότι στο επόμενο μάθημα θα άρχιζαν οι παρουσιάσεις των εργασιών.

7^η ώρα

Πήγαμε σε αίθουσα με διαδραστικό πίνακα για να δούμε τις εργασίες. Η ομάδα των βιογράφων δεν ήταν έτοιμη να παρουσιάσει την εργασία της. Η ομάδα των ιστορικών με είχε ενημερώσει ότι είχε χάσει κάποια αρχεία και δεν ήταν σε θέση να δείξει το έργο της, οπότε περάσαμε στην ομάδα των κοινωνιολόγων. Οι κοινωνιολόγοι είχαν ετοιμάσει μία παρουσίαση χρησιμοποιώντας εικόνες και στοιχεία από τον ιστότοπο του ΙΜΕ. Τα παιδιά έκαναν μία αξιοπρεπή προσπάθεια να ανταποκριθούν στα ζητούμενα της αποστολής, αλλά οι ιστορικές πληροφορίες που συμπεριέλαβαν στην εργασία τους, αν και δεν ήταν πολλές, κούρασαν την ολομέλεια. Έκαναν μία στοιχειώδη σύγκριση ανάμεσα στη σημερινή κοινωνία και στην κοινωνία του '36, αλλά αρκετά παιδιά δεν ήταν συγκεντρωμένα ώστε να την παρακολουθήσουν.

Κατά την αξιολόγηση τα σχόλια αρκετών περιορίστηκαν στην εμφάνιση των διαφανειών· άλλοι ζήτησαν επεξηγήσεις των εικόνων που είχαν χρησιμοποιήσει οι κοινωνιολόγοι και άλλοι είπαν ότι δεν μπορούσαν να προσέξουν τις διαφάνειες, γιατί η αίθουσα ήταν φωτεινή και δε φαίνονταν τα γράμματα. Μετά από δική μου ερώτηση σχετικά με την εικόνα της κοινωνίας του μεσοπολέμου, μού απάντησαν αρκετοί ότι δεν κατάλαβαν πολλά πράγματα, γιατί δεν τους ενδιέφερε το θέμα και ότι η εργασία «είχε πολλά λόγια». Τα μέλη της ομάδας υπερασπίστηκαν το έργο τους λέγοντας ότι επέλεξαν να παρουσιάσουν όσα θεώρησαν σημαντικά και απαραίτητα για να φανεί η κοινωνία της εποχής και ότι η δουλειά τους ήταν δύσκολη και απαιτητική. Χρειάστηκε να επέμβω και να εστιάσουμε σε κάποιες διαφάνειες και σε κάποιες εικόνες, προκειμένου να αντιληφθεί η ολομέλεια το ιστορικό πλαίσιο, αλλά και να γίνουν κάποιες υποδείξεις για διορθώσεις. Ωστόσο, η ολομέλεια ήταν διασπασμένη. Χτύπησε το κουδούνι χωρίς, κατά τη γνώμη μου, να έχει φωτιστεί η εικόνα της κοινωνίας του μεσοπολέμου.

8^η ώρα

Δεν ήταν διαθέσιμη καμία αίθουσα με διαδραστικό πίνακα, οπότε το μάθημα έγινε στο εργαστήριο της πληροφορικής, όπου όμως βρίσκονταν και ζωηροί μαθητές από άλλα τμήματα της Γ', διότι είχαν κάποιες υποχρεώσεις να τακτοποιήσουν στο μάθημα της πληροφορικής. Η παρουσία των άλλων ήταν αρκετή για να προκαλέσει ταραχή και διάσπαση της προσοχής των μαθητών μου. Οι βιογράφοι πάλι δεν ήταν έτοιμοι. Ξεκίνησαν οι περιηγητές, γιατί οι ιστορικοί έπρεπε να συμπληρώσουν κάποια ακόμη στοιχεία.

Επέλεξαν να δείξουν τη δουλειά τους με ένα αρχείο παρουσίασης. Ανταποκρίθηκαν στα ζητούμενα με μία ευπρόσωπη εργασία. Έδειξαν με φωτογραφίες τις περιοχές που αναφέρει ο ποιητής, όμως κάποιες από τις εικόνες της Ομόνοιας και του Συντάγματος αποτύπωναν καταστάσεις και κοινωνικά προβλήματα των τελευταίων ετών. Η επιλογή αυτή σχολιάστηκε αρνητικά από την ολομέλεια. Πρόβαλαν, επίσης, με αρχείο Word, το ποίημα στο οποίο είχαν χρωματίσει διαφορετικά τις λέξεις που, κατά τη γνώμη τους, προκαλούσαν θετικά και αρνητικά συναισθήματα. Αν και η εργασία ήταν ευχάριστη και ενδιαφέρουσα, δεν μπόρεσε να προσελκύσει την προσοχή των υπολοίπων, γιατί ήταν απασχολημένοι με τις εργασίες των συμμαθητών τους από τα άλλα τμήματα. Αναγκάστηκα να διακόψω και να κάνω παρατηρήσεις, αλλά γενικά υπήρχε ταραχή και μειωμένη συμμετοχή.

Ανέλαβαν στη συνέχεια οι ιστορικοί, οι οποίοι παρουσίασαν την εργασία από τη σελίδα τους στο Wiki. Το κείμενο τους ήταν σύντομο, οι πληροφορίες για το ιστορικό πλαίσιο πενιχρές, όμως η τάξη δεν κουράστηκε. Οι απαντήσεις στις ερωτήσεις ήταν βιαστικές, το θέμα αυτό ωστόσο δε σχολιάστηκε αρνητικά από την ολομέλεια. Η ώρα τελείωσε, αλλά δεν ήμουν ευχαριστημένη από την εξέλιξη της δραστηριότητας.

9^η ώρα

Ξεκίνησαν την παρουσίαση στο εργαστήριο της πληροφορικής οι ψυχολόγοι. Η ομάδα αυτή, αποτελούμενη από κορίτσια, είχε εργαστεί φιλότιμα και είχε κάνει μία

αξιέπαινη προσπάθεια. Άλλωστε, η δική τους αποστολή ήταν η πιο απαιτητική. Διάβαζαν το κείμενό τους από τη σελίδα της ομάδας στο Wiki κάνοντας πολλές αναφορές σε στίχους του ποιήματος. Η ολομέλεια άρχισε να κουράζεται και να μην προσέχει. Αναγκάστηκα να κάνω παρατήρηση έντονη για την αδιαφορία τους. Ενώ στην οθόνη προβαλλόταν το ποίημα, διέκοψα την παρουσίαση και αξιοποίησα τους στίχους:

*Παράξενος κόσμος που λέει πως βρίσκεται στην Αττική και δε
βρίσκεται πουθενά
αγοράζουν κουφέτα για να παντρευτούνε
κρατούν «σωσίτριχα» φωτογραφίζονται
ο άνθρωπος που είδα σήμερα καθισμένος σ' ένα φόντο με πιτσούνια
και με λουλούδια
δέχονταν το χέρι του γερο-φωτογράφου να του στρώνει τις ρυτίδες*

Χρειάστηκε να ρωτήσω «Μήπως κι εμείς σήμερα ενεργούμε παρόμοια;». Εκεί “ξύπνησαν” και φούντωσε η κουβέντα. Δήλωσαν μερικοί ότι δεν ασχολούνται με τέτοιου είδους θέματα, γιατί κανείς δε ζητάει τη γνώμη τους, άλλοι ότι είναι νωρίς και ότι μέχρι τα δεκαοχτώ τους έχουν καιρό να προβληματιστούν για την κοινωνική κατάσταση, κάποιοι ανέφεραν ότι είναι εύκολο να φορτώσεις τις ευθύνες σου στους άλλους, μερικά παιδιά είπαν ότι πρέπει να αρχίσουν να διαμορφώνουν άποψη από τώρα και ότι η κατάσταση σήμερα είναι άσχημη όπως και την εποχή που γράφτηκε το ποίημα. Μια μαθήτρια είπε ότι η ενημέρωση από τις ειδήσεις αυξάνει την πιθανότητα να βρεθούν σε σύγχυση και μία άλλη ότι δεν την ενδιαφέρει το θέμα και δεν ασχολείται, όμως της αρέσει όταν γίνεται συζήτηση και ανταλλαγή απόψεων. Επέμεινα ότι μέσα από τον ποιητικό λόγο μπορούμε να μάθουμε πολλά για την κοινωνική κατάσταση, να προβληματιστούμε και να αναλογιστούμε τις ευθύνες μας, εφόσον είμαστε μέλη μίας κοινότητας. Ένας μαθητής απάντησε ότι ο ποιητής εκφράζεται με μεταφορές οι οποίες είναι δύσκολο «να γίνουν κατανοητές από έναν

έφηβο για αυτό φτάνει σε σημείο να βαριέται». Η συζήτηση διακόπηκε από το κουδούνι.

Ζήτησα ως εργασία για την επόμενη φορά να γράψουν σε ένα φύλλο χαρτί τις απόψεις τους και να τις καταθέσουν. Είχα κατά νου να χρησιμοποιήσω τις απόψεις τους για να συνδέσω εκτενέστερα στο επόμενο μάθημα όσα είχαν ειπωθεί με ό,τι πληγώνει τον ποιητή και να προσέξουν περισσότερο την εργασία των ψυχολόγων, η οποία μάλλον είχε αδικηθεί.

10^η ώρα

Τις απόψεις τους κατέθεσαν γραπτά εννιά παιδιά από τα εικοσι τρία του τμήματος, οπότε δεν επέμεινα περισσότερο. Όμως η συζήτηση που έγινε στο εργαστήριο προκάλεσε μία αύξηση του ενδιαφέροντος στα μαθήματα που ακολούθησαν.

Οι βιογράφοι ήταν έτοιμοι να παρουσιάσουν την εργασία τους σε αίθουσα με διαδραστικό πίνακα. Χρησιμοποίησα έναν Η/Υ του σχολείου, ο οποίος όμως για άγνωστους λόγους δεν μπορούσε να ξεκινήσει. Μέχρι να αντικατασταθεί από άλλον χάθηκε πολύτιμος χρόνος και κυρίως προκλήθηκε προσωρινή διάσπαση της προσοχής των μαθητών. Τελικά, οι βιογράφοι πρόβαλαν την εργασία τους, την οποία είχαν γράψει σε επεξεργαστή κειμένου και είχαν συνοδεύσει με φωτογραφίες του ποιητή.

Η εργασία τους δεν συνοδευόταν από πηγές και η έλλειψη αυτή προκάλεσε τα αρνητικά σχόλια της ολομέλειας. Επίσης, η ολομέλεια έκρινε ότι η εργασία, αν και καλή σε γενικές γραμμές, είχε κάποια μειονεκτήματα. Είπαν ότι θα μπορούσε να γίνει σε πρόγραμμα δημιουργίας παρουσιάσεων για να είναι πιο ζωντανή, αφού το κείμενο θα ήταν πιο μικρό και μοιρασμένο στις διαφάνειες, ότι περιλάμβανε πολλές πληροφορίες και ήταν λίγο βαρετή. Χρειαζόταν, σύμφωνα με τη γνώμη μερικών, περισσότερες φωτογραφίες του ποιητή για να προκαλέσει μεγαλύτερο ενδιαφέρον, ενώ άλλοι ισχυρίστηκαν ότι το θέμα δεν προσφερόταν για πολλές εικόνες και ότι οι βιογράφοι θα έπρεπε να διαβάσουν πιο ζωντανά.

Ο χρόνος της διδακτικής ώρας επαρκούσε για να κάνουμε ένα βήμα πίσω στην πορεία της δραστηριότητας και να παρακολουθήσουμε από πού ξεκινήσαμε, με την πρώτη προσπάθεια ομαδικής ανάγνωσης του ποιήματος μέσω μίας εικόνας, και συγχρόνως να αναστοχαστούμε σχετικά με το τι μάθαμε και πώς εργαστήκαμε. Είδαμε την πρόταση της ομάδας 4. Η ομάδα επέλεξε μία φωτογραφία σε αποχρώσεις σέπια η οποία απεικονίζει ένα λουλούδι. Τα παιδιά της ομάδας είπαν «Διαλέξαμε αυτήν την εικόνα, διότι προβάλλει μια μελαγχολία, όπως και το ποίημα. Ακόμη το λουλούδι είναι μαραμένο, όπως και η Ελλάδα που παρουσιάζει το κείμενο». Η επιλογή προκάλεσε διάφορα σχόλια, αλλά δεν προλάβαμε να προχωρήσουμε, γιατί τέλειωσε ο χρόνος.

11^η ώρα

Συνεχίστηκε στο εργαστήριο της πληροφορικής η παρουσίαση της ομάδας 4 χάρη στην οποία αναπτύχθηκε ζωντανός διάλογος ανάμεσα στα παιδιά σχετικά με την επιλογή της εικόνας. Οι υπόλοιπες ομάδες έδειξαν τις εργασίες τους από την προσωπική τους σελίδα στο Wiki διαβάζοντας και την αιτιολόγηση των επιλογών τους. Συνεχίστηκε ο διάλογος στο ίδιο ζωντανό κλίμα. Ασκήθηκε έντονη κριτική σε ορισμένες προτάσεις από μερικούς μαθητές για το περιεχόμενο εικόνων που θεωρήθηκαν άσχετες ή «λίγο» κατάλληλες για τα μηνύματα του ποιήματος. Επέμειναν ότι έπρεπε να φαίνεται στις εικόνες πως ό, τι συμβαίνει διαδραματίζεται στην Ελλάδα και όχι σε μία πόλη ξένη, η οποία απλώς δείχνει μελαγχολική. Η άποψη αυτή γέννησε συζήτηση, η οποία κινητοποίησε την ολομέλεια. Μάλιστα μία ομάδα, η ομάδα 3, μετά την κριτική που δέχτηκε, συνέθεσε εκ νέου οπτικό κείμενο αιτιολογώντας συγχρόνως στο Wiki την ενέργειά της².

Πρέπει να σημειώσω ότι τα παιδιά ασχολήθηκαν με το ποίημα περισσότερο στα τελευταία μαθήματα, στα οποία πολύ ενεργητικά χρειάστηκε να επιχειρηματολογήσουν για τις εικαστικές επιλογές τους και να προβληματιστούν

² Βλ. στον Φάκελο Τεκμηρίων το αρχείο tekmeria_seferis_1.

σχετικά με το κλίμα του ποιήματος και τις ερμηνευτικές τους προσεγγίσεις. Ανέφεραν αρκετοί ότι επέλεξαν χρώματα μουντά για να δείξουν «τη μελαγχολία του ποιητή εξαιτίας της κοινωνικής κατάστασης», ότι χρησιμοποίησαν «τις αποχρώσεις του μαύρου και του γκρι χρώματος για να μεταφέρουν την θλιβερή ατμόσφαιρα του ποιήματος», «την μοναξιά και την θλίψη που νιώθει το ποιητικό υποκείμενο».

Γ' φάση (μετά την ανάγνωση)

12^η ώρα

Χρησιμοποιήσαμε χρόνο από την τελευταία ώρα της εφαρμογής για να δείξει την εργασία της και η ομάδα 5, η οποία δέχτηκε επίσης κριτική για τις επιλογές της, γιατί, κατά τη γνώμη της πλειοψηφίας, οι εικόνες του κολάζ δεν είχαν σχέση μεταξύ τους και γιατί πρόσθεσαν στο κολάζ μία εικόνα του ποιητή που θεωρήθηκε «άσχετη», εφόσον δε συνέβαλε στην ερμηνεία του κειμένου.

Ακολούθως, οι ομάδες πέρασαν σε αποτίμηση της συνολικής δραστηριότητας γραπτά στο Wiki³. Επισυνάπτω τη γνώμη τους στα τεκμήρια, διότι οι περισσότεροι μαθητές έγραψαν θετικά σχόλια για τη δραστηριότητα, αν και ήταν πιο απαιτητική από τις προηγούμενες της σχολικής χρονιάς και είχα σχηματίσει τη γνώμη ότι τους κούρασε. Ανέθεσα, επίσης, ως τελευταία εργασία για το σπίτι, να γράψει κάθε ομάδα τα σχόλιά της σε άλλη συγκεκριμένη ομάδα, στη βασική σελίδα του σεναρίου στο Wiki, με σκοπό την ανατροφοδότηση σε εξωδιδασκτικό χρόνο, ώστε να υπάρχουν και γραπτά οι πολύ ενδιαφέρουσες απόψεις που διατυπώθηκαν στο μάθημα. Ο χρόνος δεν έφτασε για περαιτέρω συζήτηση της δραστηριότητας. Η ενημέρωση σχετικά για τις τελευταίες δραστηριότητες έγινε αποκλειστικά μέσω του Wiki, διότι είχαμε ξεπεράσει τα προβλεπόμενα χρονικά όρια. Τα τελικά σχόλια τα οποία αναρτήθηκαν ήταν σύντομα.

³ Βλ. ό.π. το αρχείο tekmeria_seferis_2.

Αξιολόγηση Β΄ και Γ΄ φάσης

Οι μαθητές αξιολογήθηκαν με βάση τη συμμετοχή τους σε κάθε δραστηριότητα, όπως και στην Α΄ φάση. Ειδικότερα, αξιολογήθηκε η ικανοποιητική ανταπόκριση στα ζητούμενα των φύλλων εργασίας και σε κάθε άσκηση, η έγκαιρη κατάθεση των εργασιών και η παρουσίασή τους στην ολομέλεια, η υποστήριξη των επιλογών κάθε ομάδας με αιτιολόγηση, η συμβολή κάθε μαθητή/τριας στην αξιολόγηση κατά την παρουσίαση των εργασιών στην ολομέλεια.

Εφαρμόστηκε, επίσης, ετεροαξιολόγηση και αυτοαξιολόγηση. Η εμπειρία δείχνει ότι τα περισσότερα παιδιά βελτιώνουν τις εργασίες τους από τα σχόλια που δέχονται από την ολομέλεια, αλλά και πολλά σημεία των εργασιών φωτίζονται από τις επεξηγήσεις της κάθε ομάδας για τη δουλειά της· η αναφορά, ακόμη, σε δυσκολίες που αντιμετώπισαν κατά την πορεία των εργασιών δίνει ευκαιρίες για διάλογο και προτάσεις για την επίλυση δυσκολιών από την ολομέλεια. Οι δύο αυτές μορφές αξιολόγησης τις περισσότερες φορές κινητοποιούν δραστικά τους μαθητές.

Αξιολογήθηκε, επίσης, η ίδια η εφαρμογή από τους μαθητές στο τέλος της δραστηριότητας, στο Wiki του τμήματος.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

α' φύλλο εργασίας

Δοκιμάζουμε μία προσέγγιση του ποιήματος μέσω εικόνων.

Αναζητήστε εικόνες από το διαδίκτυο οι οποίες σας δίνουν την εντύπωση ότι μεταφέρουν την ατμόσφαιρα του ποιήματος του Γιώργου Σεφέρη. Εργάζεστε στις ομάδες σας.

Θα αναρτήσετε μόνο μία εικόνα. Να αιτιολογήσετε την επιλογή σας.

β' φύλλο εργασίας

Οι βιογράφοι

Αφού παρακολουθήσετε ένα σύντομο [βίντεο](#) (τα 12 πρώτα λεπτά) για τον Γ. Σεφέρη, καταγράψτε στο Wiki στη σελίδα σας στοιχεία από τη ζωή και το έργο του .

Φροντίστε να αναφερθείτε στην πατρίδα του, στα μέρη στα οποία έζησε, στις σπουδές του, στο επάγγελμα του και στην ποίηση. Μη ξεχνάτε ότι θα πρέπει να δώσετε έμφαση στα γεγονότα της δεκαετίας 1930-1940 στην οποία ανήκει χρονικά το ποίημα, το οποίο είναι το αντικείμενο της μελέτης μας.

Μπορείτε να αναζητήσετε και φωτογραφικό υλικό στο διαδίκτυο.

Οι ιστορικοί

Να αναζητήσετε πληροφορίες για το ιστορικό πλαίσιο του ποιήματος στον [ιστότοπο του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού](#) και να συνδέσετε το ποίημα του Γ. Σεφέρη με τα ιστορικά γεγονότα της εποχής.

Θα σας βοηθήσουν οι ακόλουθες ερωτήσεις/οδηγίες:

Αφού συγκεντρώσατε πληροφορίες για το ιστορικό πλαίσιο του ποιήματος νομίζετε ότι :

1. Το πλαίσιο αυτό διαμορφώνει και επηρεάζει το έργο του Γ. Σεφέρη; Να αιτιολογήσετε την άποψή σας.
2. Ποια στοιχεία του ποιήματος συνδέονται με τα ιστορικά γεγονότα της εποχής εκείνης;

Οι κοινωνιολόγοι

Έχετε ως αποστολή να εντοπίσετε στο ποίημα τα κοινωνικά προβλήματα της εποχής και να αναζητήσετε πληροφορίες για την κοινωνική κατάσταση στον [ιστότοπο του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού](#). Να συγκρίνετε την κοινωνική κατάσταση του τότε με την κοινωνική κατάσταση του τώρα.

Για να καταλήξετε στα συμπεράσματά σας θα σας βοηθήσουν οι ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Ποια εικόνα παρουσιάζει η ελληνική κοινωνία το καλοκαίρι του 1936; Εντοπίστε στο ποίημα τους στίχους που επιβεβαιώνουν την άποψή σας.
2. Πώς συμπεριφέρονται οι Έλληνες στο ποίημα του Γ. Σεφέρη; Ποιες συνέπειες έχει η στάση τους αυτή και ποιους κινδύνους εγκυμονεί; Με ποιον τρόπο τους αντιμετωπίζει ο ποιητής;

Οι ψυχολόγοι

Έχετε ως αποστολή να διεισδύσετε στην ψυχή του ποιητή, να βρείτε όλα αυτά που την πληγώνουν και να εντοπίσετε τα αντίστοιχα χωρία στο ποίημα. Αφού μελετήσετε τα [αυτοσχόλια](#) από το ημερολόγιο του Γ. Σεφέρη να τα συγκρίνετε με το ποίημα που μας απασχολεί.

Για να καταλήξετε στα συμπεράσματά σας θα σας βοηθήσουν οι ακόλουθες ερωτήσεις-δραστηριότητες:

1. Ο ποιητής νιώθει ότι πληγώνεται από πρόσωπα, πράγματα και καταστάσεις που βιώνει στην Ελλάδα. Ποια είναι αυτά, γιατί πληγώνουν τον ποιητή και σε τι συμπεράσματα οδηγείστε για τον Γ. Σεφέρη; Καταγράψτε την άποψή σας και εντοπίστε τους στίχους του ποιήματος που την επιβεβαιώνουν.
2. Νομίζετε ότι υπάρχει κάτι που φοβίζει και προβληματίζει τον ποιητή; Αν ναι, ποιο είναι αυτό και ποιοι στίχοι του ποιήματος το επιβεβαιώνουν; Πώς συνδέονται οι ενδεχόμενοι φόβοι του ποιητή με την κατάσταση που επικρατούσε στην Ελλάδα το καλοκαίρι του 1936;
3. Αυτό το ποίημα ίσως φανερώνει με τον τίτλο του μια πρόθεση του Σεφέρη να κάνει κάποια αυτοκριτική. Πιστεύετε ότι ισχύει μια τέτοια άποψη και αν ναι, τι φανερώνει αυτό για τον χαρακτήρα του ποιητή και της ποίησης του;
4. Μελετήστε τα [αυτοσχόλια](#) από το ημερολόγιο του Γ. Σεφέρη και προσπαθήστε να εντοπίσετε ομοιότητες, ως προς το περιεχόμενο, με το ποίημα που μελετάτε. Είναι αποκλειστικά προσωπικές οι σκέψεις του Γ. Σεφέρη ή εκφράζουν κάτι πιο συλλογικό;

Οι περιηγητές

Έχετε ως αποστολή να αναζητήσετε σύντομες πληροφορίες και οπτικό υλικό για τις περιοχές της Ελλάδας που αναφέρει ο ποιητής.

Να ακολουθήσετε τον Γ. Σεφέρη στο ταξίδι του στην Ελλάδα και να παρουσιάσετε τη σχέση της σύγχρονης με την αρχαία Ελλάδα.

Να χρωματίσετε με διαφορετικά χρώματα τις λέξεις των περιοχών που προκαλούν θετικά συναισθήματα και με διαφορετικά χρώματα τις λέξεις των περιοχών που προκαλούν αρνητικά συναισθήματα στον ποιητή.

Για να καταλήξετε στα συμπεράσματά σας θα σας βοηθήσουν οι ακόλουθες ερωτήσεις-δραστηριότητες:

1. Ποιον τρόπο επιλέγει ο ποιητής (παρουσίαση, περιγραφή, σύγκριση, αντίθεση) για να παρουσιάσει τη σχέση ανάμεσα στο παρελθόν και στο παρόν της Ελλάδας;
2. Ποιες είναι οι περιοχές της Ελλάδας για τις οποίες ο ποιητής νιώθει περηφάνια και ποιες είναι αυτές για τις οποίες νιώθει θλίψη και απογοήτευση;
3. Ποια στοιχεία του ποιήματος συνδέονται με τα ιστορικά γεγονότα της εποχής εκείνης;

Z. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

—

H. ΚΡΙΤΙΚΗ

Σημαντικό ρόλο στην ολοκλήρωση της εφαρμογής του σεναρίου έπαιξε η καλή σχέση η οποία έχει αναπτυχθεί ανάμεσα στα παιδιά και τη διδάσκουσα. Χάρη στην επικοινωνία και τη συνεννόηση ξεπεράστηκαν διάφορα τεχνικά προβλήματα που παρουσιάστηκαν κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας.

Δεν παρέδωσαν όλες οι ομάδες εγκαίρως τη δουλειά τους για το β' φύλλο εργασίας με αποτέλεσμα οι παρουσιάσεις να μην ακολουθήσουν τη σχεδιασμένη από το σενάριο σειρά προσέγγισης του ποιήματος.

Τα ζητούμενα κάποιων δραστηριοτήτων ήταν πιο απαιτητικά από τις δυνατότητες ανταπόκρισης μερικών μαθητών με αποτέλεσμα το ενδιαφέρον τους σε κάποιες φάσεις του σεναρίου να είναι περιορισμένο. Η δυσκολία τους να συμμετάσχουν προκάλεσε σε ορισμένα μαθήματα διάσπαση της προσοχής της ολομέλειας.